

Vlaams
Parlement

ingediend op **796** (2020-2021) – Nr. 1
12 mei 2021 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Freya Saeys,
Katja Verheyen, Maaïke De Rudder en Koen Daniëls

over een totaalaanpak van kindermishandeling

TOELICHTING

Het voorkomen van kindermishandeling vraagt om een totaalaanpak die rekening houdt met de complexiteit van kindermishandeling, en die gaat van preventie en detectie tot het effectief stoppen van kindermishandeling. Met het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp werden stappen in de goede richting gezet voor een performant jeugdhulpbeleid, waaronder ook een betere opvolging van verontrustende opvoedingssituaties door de erkenning van de gemandateerde voorzieningen. Op basis van de eerste evaluatie van de uitvoering van dat decreet in 2020, die ondertussen al uitgebreid is besproken in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid van het Vlaams Parlement, kunnen de nodige bijsturingen worden doorgevoerd. De problematiek van kindermishandeling is echter dermate ernstig dat ze specifieke beleidsaandacht verdient.

In de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid van het Vlaams Parlement werden op 3 en 10 juni 2020 hoorzittingen (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 411/1) gehouden met verschillende experts over het thema kindermishandeling. De bedoeling was om meer zicht te krijgen op wat momenteel de uitdagingen zijn en hoe via concrete beleidsmaatregelen kan worden gewerkt aan een betere aanpak van kindermishandeling. Ook het gezamenlijke memorandum van het vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK) en het Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling (VECK) biedt handvatten voor toekomstig beleid. In het voorliggende voorstel van resolutie voor een totaalaanpak van kindermishandeling ligt de klemtoon op detectie, de rol van de gemandateerde voorzieningen (GV's), de samenwerking tussen justitie en welzijn, en een gezinsgerichte en gecoördineerde aanpak.

1. Situering van de problematiek

Wat er verstaan wordt onder kindermishandeling, evolueert mee met de maatschappelijke tendensen. In artikel 19 van het Kinderrechtenverdrag¹ wordt kindermishandeling breed gedefinieerd: "Kindermishandeling gaat over alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft."

In Vlaanderen wordt de prevalentie van kindermishandeling nog niet op een wetenschappelijk onderbouwde manier periodiek in kaart gebracht, waardoor het moeilijk is om onderbouwde conclusies te trekken. Wel kunnen er schattingen gemaakt worden op basis van gefragmenteerde data. Naar schatting 54 procent van de kinderen wordt het slachtoffer van emotioneel geweld, 31 procent maakt fysiek geweld mee en 7 procent maakt seksueel geweld mee. Naar schatting een op de tien kinderen maakt ernstig fysiek geweld mee². In 2018 ontvingen de jeugdparketten 91.641 meldingen over verontrustende opvoedingssituaties: dat zijn 250 meldingen per dag³.

Problematieken zoals trauma, onveilige hechting, depressie, laag zelfbeeld, chronische stress, middelengebruik, zelfverwonding, en zelfmoordgedachten en -pogingen komen vaker voor bij mensen die als kind het slachtoffer waren van mishandeling. Kindermishandeling belemmert de ontwikkeling en de mogelijkheden

¹ Verdrag inzake de Rechten van het Kind, 20 november 1989, geraadpleegd op 4 maart 2021 via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1989112035&table_name=wet#:~:text=De%20Staten%20die%20partij%20zijn,overtuiging%2C%20nationale%2C%20etnische%20of%20maatschappelijke.

² Van Haeken, S., Verdonck, E., & Groenen, A. (2018). Geweld, gemeten en geteld. Scholenonderzoek 2018. UC Leuven-Limburg Moving Minds.

³ Gegevensbank van het College van procureurs-generaal - statistisch analisten, geraadpleegd op 11 juni 2020 via https://www.om-mp.be/stat/jeu/n/main.php?p_page=POS_01_TBL.

over de hele levensloop en soms zelfs tot in de volgende generatie(s), want mensen die als kind mishandeld werden, lopen ook een groter risico om later hun eigen kinderen bloot te stellen aan vormen van mishandeling⁴. Kindermishandeling gaat ten koste van individuele ontwikkelingskansen en brengt zowel individuele kosten als grote maatschappelijke kosten met zich mee. Uit de hoorzittingen is meermaals naar voren gekomen dat Vlaanderen geen enkel zicht heeft op de kosten die kindermishandeling direct of indirect met zich meebrengt. In Duitsland en Nederland zou dat volgens onderzoek neerkomen op 29 respectievelijk 10 miljard euro per jaar. Een vergelijkbaar onderzoek in Vlaanderen kan een meerwaarde betekenen.

2. Detectie van kindermishandeling

De aanpak van kindermishandeling vraagt om een alerte en zorgzame samenleving. Er moet daarom worden ingezet op handelingsverlegenheid in de brede zin, namelijk bij burgers en hulpverleners. De mogelijkheid om anoniem melding te doen moet breed bekendgemaakt worden en mensen moeten ervan op de hoogte zijn dat ze op geen enkele manier strafrechtelijk kunnen worden vervolgd wegens smaad als ze een vermoeden van kindermishandeling melden. Wie een vermoeden van kindermishandeling wil melden, moet ook weten waar dat kan. Uiteraard kunnen mensen voor een melding terecht bij de politie, maar ze moeten daar ook van op de hoogte zijn. Wie meer ondersteuning nodig heeft bij het uitklaren van de mogelijkheden, kan contact opnemen met de hulplijn 1712. Bij die hulplijn kunnen mensen terecht met vragen over en hulpverlening bij geweld, misbruik en kindermishandeling. Vanuit 1712 kan verder contact worden opgenomen met het VK.

Momenteel loopt er een onderzoek naar de organisatie van laagdrempelige hulp in het kader van intrafamiliaal geweld⁵. De conclusies uit dat onderzoek worden meegenomen in het beleid rond de detectie van kindermishandeling.

Ook hulpverleners kunnen handelingsverlegenheid ervaren, bijvoorbeeld omdat ze vrezen dat een melding bij een GV de vertrouwensrelatie onder druk kan zetten. Daarnaast speelt de kwestie van het beroepsgeheim soms een belemmerende rol. Het beroepsgeheim is echter niet absoluut en de grondregel is dat iedereen moet handelen in het belang van de minderjarige. Door daarover te sensibiliseren en er de nodige aandacht aan te besteden in de opleidingen, kan ervoor gezorgd worden dat er minder terughoudendheid bestaat bij zorg- en hulpverleners op de werkvloer om een vermoedelijk geval van kindermishandeling te melden. Handelingsverlegenheid kan ook te maken hebben met de administratieve lasten die veroorzaakt worden zodra een hulpverlener extra stappen wil ondernemen, bijvoorbeeld bij het invullen van het M-document. Met de projectoproep 'Gedeelde verantwoordelijkheid en de ideale wereld' van het agentschap Opgroeien wordt onder meer ingezet op administratieve vereenvoudiging binnen de jeugdhulp⁶.

Een duidelijk protocol of helder handelingskader dat beschrijft hoe moet worden omgegaan met vermoedelijke gevallen van kindermishandeling zou hulpverleners meer houvast moeten bieden. Zo werd voor artsen bijvoorbeeld al een meldcode⁷ voor seksueel geweld uitgewerkt. Die meldcode heeft de vorm van een beslissingsboom, waarin stap voor stap wordt uitgelegd hoe een zorgverlener in gevallen van seksueel geweld op een zorgvuldige wijze kan handelen. Ook bij twijfel worden een aantal mogelijke stappen opgesomd. De meldcode wil vooral een hulpmiddel zijn zodat meer zorgverleners slachtoffers kunnen helpen binnen de grenzen van

⁴ Uit de presentatie van het VECK, Samen werken aan een kindveiligere en kansrijkere Vlaanderen. Een Vlaamse aanpak inzake kindermishandeling, voorgesteld tijdens de hoorzitting over kindermishandeling in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding op 3 juni 2020.

⁵ Schriftelijke vraag nr. 748 van 18 juni 2020 van Katrien Schryvers aan Vlaams minister van Justitie Zuhair Demir.

⁶ Oproep Gedeelde verantwoordelijkheid en de ideale wereld (25 februari 2021), geraadpleegd op 4 maart 2021 via <https://www.jeugdhulp.be/actua/nieuwsberichten/oproep-gedeelde-verantwoordelijkheid-en-de-ideale-wereld>.

⁷ De Orde der artsen en het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, i.s.m. prof. Tom Goffin. Meldcode Seksueel Geweld, geraadpleegd op 4 maart 2021 via <https://www.domusmedica.be/sites/default/files/20190520-MELDCODE%20SEKSUEEL%20GEWELD%20NL%20V2.pdf>.

hun deontologie en niet zwijgen uit vrees om deontologische regels te overtreden. Ook rond partnergeweld en vrouwelijke genitale verminking werden meldcodes voor artsen ontwikkeld.

In Nederland wordt gewerkt met de meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling⁸. Die biedt hulpverleners een leidraad bij het bepalen of ze huiselijk geweld of kindermishandeling al dan niet moeten melden en als ze dat doen, dus hun beroepsgeheim moeten schenden. Dat Nederlandse initiatief wordt verder bekeken voor een eventuele implementatie in Vlaanderen.

Hulpverleners moeten ook actief gestimuleerd worden om signalen van mogelijke kindermishandeling op te pikken. Binnen de geestelijke gezondheidszorg (ggz) voor volwassenen werd daarvoor in 2018 de kindreflex gelanceerd. Dat is een tool voor hulpverleners om met hun volwassen cliënten een gesprek te voeren over ouderschap. Momenteel worden stappen gezet om de kindreflex niet alleen binnen de ggz verder te versterken, maar ook verder uit te rollen in andere sectoren, namelijk de spoeddiensten van de ziekenhuizen, de centra voor algemeen welzijnswerk en de justitiehuisen. De uitrol van de kindreflex in die domeinen zal volledig gerealiseerd zijn tegen het voorjaar van 2022. Er zijn echter nog heel wat andere contexten waarin de kindreflex een nuttig instrument kan zijn, namelijk elke instantie die met kinderen in aanraking komt en waar medewerkers de voelsprietten hebben om te detecteren wanneer een kind mogelijk te kampen heeft met toxische stress. Zo is de uitbreiding naar justitie, die ook in Nederland wordt toegepast, relevant. Maar ook het onderwijs en de bredere gezondheidszorg komen in aanmerking.

Ook slachtoffers zelf moeten gestimuleerd worden om een hulpvraag te stellen. Kinderen beseffen niet altijd dat wat ze thuis meemaken onder de noemer van mishandeling zou kunnen vallen en dat ze daar ook hulp voor kunnen vragen. Kinderen moeten er dan ook actief op gewezen worden wat normaal is en wat niet, en ze moeten weten dat ze hulp kunnen zoeken. Vertrouwensfiguren zoals een leerkracht, een begeleider in de sportclub, een sportcoach enzovoort kunnen daarin een rol opnemen en kinderen de weg wijzen naar gepaste hulpkanalen. De chat nupraatikerover.be van het VK is momenteel het meest aangewezen aanspreekpunt voor kinderen en jongeren met vragen rond geweld, en moet ook meer bekendheid krijgen bij de doelgroep. Ook via de meer algemene hulplijn Awel kunnen kinderen mishandeling ter sprake brengen. Vanuit Awel kan doorgeschakeld worden naar nupraatikerover.be.

3. De gemandateerde voorzieningen

In de eerste plaats zijn het de diverse hulpaanbieders op het terrein zoals centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's), Kind en Gezin, centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG's), Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW's), voorzieningen in de jeugdhulp en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) die de verantwoordelijkheid hebben om verontrustende thuis- of opvoedingssituaties aan te pakken. De toename van het aantal meldingen bij de CLB's⁹ en de CAW's¹⁰ van verontrustende thuissituaties tijdens de coronacrisis onderstreept het belang van toegankelijke en nabije hulpverlening met betrekking tot die problematiek. Als die hulpaanbieders inhoudelijke ondersteuning nodig hebben, kunnen ze conform het decreet betreffende de integrale jeugdhulp een beroep doen op een

⁸ Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling, geraadpleegd op 12 februari 2021 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>.

⁹ Vancaeneghem, J. (2021, 27 februari). 'Acht keer vaker onrustwekkend dossier over jongere naar parket': De centra voor leerlingenbegeleiding zien een explosie van het aantal verontrustende situaties voor kinderen. 'De hulpcentra kunnen de toestroom van kwetsbare jongeren niet meer aan.' De Standaard, geraadpleegd via https://www.standaard.be/cnt/dmf20210226_97965205.

¹⁰ De Becker, R. (2020, 21 september). Aantal meldingen van geweld en kindermishandeling neemt fors toe tijdens coronacrisis: "Deze cijfers zullen zeker niet snel gaan dalen". Het Nieuwsblad, geraadpleegd via https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200921_94388675.

door de overheid gemandateerde voorziening. De ondersteuningscentra jeugdzorg (OCJ's) en de vertrouwenscentra kindermishandeling zijn de twee door de overheid gemandateerde voorzieningen die in geval van verontrusting nagaan of het maatschappelijk noodzakelijk is om van overheidswege tussenbeide te komen. Vanuit hun mandaat als GV kan een OCJ of VK ook een dossier doorverwijzen naar het Openbaar Ministerie als gerechtelijke jeugdhulp nodig is. De jeugdrechter en de sociale dienst jeugdrechtbank (SDJ) zijn vervolgens cruciale spelers in de verdere aanpak. Zowel het VK als het OCJ komt in aanraking met gevallen van kindermishandeling en de complexe problematieken in de praktijk zijn niet altijd gemakkelijk uit elkaar te halen. Daarom gaat de Vlaamse Regering in het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 het engagement aan om de expertise van het VK en het OCJ samen te brengen tot één duidelijk aanspreekpunt voor maatschappelijke verontrusting.

Bij de hertekening van de organisatiestructuur van de GV's moet gekeken worden naar de stroomlijning van de aanpak tussen de verschillende voorzieningen. De huidige VK's (in elke provincie en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is er een VK, met een extra antennediens in de steden Mechelen en Turnhout) houden er momenteel een eigen werking op na, waardoor de aanpak kan verschillen afhankelijk van de regio. Toch is het belangrijk dat slachtoffers overal even goed gevolgd worden. Voor er een uniforme aanpak kan worden uitgerold, moeten de huidige werkingsprocessen in de verschillende VK's en de goede praktijken in kaart worden gebracht. Met de oprichting van het VECK in 2016 werd voldaan aan een noodzakelijke voorwaarde om tot een betere stroomlijning te komen. Het VECK ontwikkelt en verzamelt expertise over de aanpak van kindermishandeling en selecteert de instrumenten die breed moeten worden toegepast. Het moet steeds voor iedereen duidelijk zijn welke procedures er moeten worden gevolgd. Ook voor de betrokken gezinnen en belanghebbenden is het een meerwaarde als de protocollen duidelijk gecommuniceerd worden en bovendien overal dezelfde zijn.

Het werkterrein van de GV's moet duidelijker afgebakend worden. De minder complexe hulpvragen moeten in principe worden opgevangen door de diverse hulpaanbieders zoals hierboven is omschreven, zodat de GV's zich kunnen focussen op de complexere casussen. De afbakening daarvan is in de praktijk niet altijd evident. Zo is het mogelijk dat het oordeel van de GV over de situatie verschilt van het oordeel van de al betrokken hulpverlener. Hulpverleners kunnen dossiers ook te lang in de vrijwilligheid houden uit vrees om de vertrouwensrelatie te schaden. Op welke manier er voor een gedifferentieerde aanpak op maat gezorgd kan worden, is ook een thema in het al genoemde onderzoek rond intrafamiliaal geweld.

Door de invoering van de procedure van de maatschappelijke noodzaak (MaNo) is de gemiddelde doorlooptijd van een cliënt bij een GV langer dan voordien, omdat dossiers jarenlang doorlopen. Langetermijnopvolging legt druk op de tijd en middelen die kunnen worden vrijgemaakt voor nieuwe, acute situaties. Langetermijnopvolging als niet langer sprake is van maatschappelijke noodzaak is niet de kerntaak van een GV, maar is iets wat moet worden opgenomen door de nog betrokken hulpverleners. De betrokkenheid van de GV's kan vanuit cliëntoogpunt een afschrikkend effect hebben, omdat ze een maatschappelijk mandaat hebben en functioneren binnen de aanklappende hulpverlening.

In het kader van cliëntgericht werken moeten ouders en kinderen ergens terechtkunnen als ze het niet eens zijn met een bepaalde beslissing of handelwijze van de GV. In de eerste plaats moeten ze bij de hulpverleners van de GV zelf terechtkunnen om dat te bespreken en daarnaast is er ook de taak van het agentschap Opgroeien in het kader van klachtenbehandeling. Er bestaat echter onduidelijkheid over de te volgen procedures, waardoor klachten uiteindelijk onbehandeld dreigen te blijven. Sinds kort werd het cliëntenforum opgericht, dat de belangen van ouders en kinderen die een beroep doen op jeugdhulpverlening verdedigt via een vertegenwoordiging op beleidsniveau. Het cliëntenforum

en de cliëntorganisaties die er deel van uitmaken, zijn echter veeleer gericht op de residentiële jeugdhulp, terwijl de belangen van mensen die in het kader van vrijwillige hulpverlening samenwerken met een GV, daar minder in aan bod komen. Het is van belang dat ook die doelgroep voldoende sterk vertegenwoordigd kan worden.

4. Samenwerking tussen justitie en welzijn

Een succesfactor in de aanpak van kindermishandeling is een goede samenwerking tussen justitie en welzijn. Het is vanuit die samenwerking dat de volledige escalatie van geweldsituaties kan worden vermeden. Tijdens de hoorzitting op 3 juni 2020 benadrukte procureur des Konings Ine Van Wymersch de noodzaak om de lijn tussen politie en hulpverlening zo kort mogelijk te houden. Structureel overleg tussen beide sectoren is daarvoor noodzakelijk. Beide sectoren zijn ook te weinig op de hoogte van elkaars werking, wat kan worden verholpen door daar tijdens de opleiding meer aandacht aan te besteden. Er zijn de afgelopen jaren wel stappen in de goede richting gezet met betrekking tot het inbouwen van een slachtofferreflex bij magistraten, maar ook daar is er nog veel ruimte voor verbetering.

In de provincie Antwerpen werd in 2012 het proefproject Protocol van moed¹¹ opgezet. In dat Protocol van moed hebben enkele partners in het gerechtelijk arrondissement Antwerpen afspraken gemaakt om de grenzen van het beroepsgeheim af te tasten met de bedoeling om samen de aanpak rond kindermishandeling te versterken. Op die manier konden het VK, het OCJ, de SDJ, de bijzondere jeugdzorg en het parket samen dossiers overlopen om een gepast zorgtraject uit te tekenen in geval van familiaal geweld. Dat proefproject werd aanvankelijk niet verlengd, maar is in 2020 opnieuw opgestart door de stad Antwerpen.

Op een hoger bestuurlijk niveau werd er de afgelopen jaren op een constructieve manier samengewerkt tussen justitie en het welzijnsveld via het Vlaams Forum Kindermishandeling (VFK). Het VFK is niet langer actief en er is behoefte aan een nieuw samenwerkingsverband waarin justitie en hulpverlening systematisch met elkaar kunnen afstemmen. Het agentschap Opgroeien is al van start gegaan met de nodige voorbereidingen voor het opzetten van een nieuwe methodiek, die tot doel heeft de intersectorale samenwerking te bevorderen en de aanpak van kindermishandeling te optimaliseren¹². Tijdens de bespreking van de beleids- en begrotingstoelichting 2021¹³ gaf minister van Welzijn Wouter Beke aan dat dit forum zal worden opgestart en dat het tot doel heeft om samen met de stakeholders het gevoerde beleid te evalueren, aanbevelingen te formuleren en acties af te spreken. Het forum zal worden getrokken vanuit het agentschap Opgroeien en zal bestaan uit vertegenwoordigers van justitie, de hulpverlening en de administratie.

Een betere samenwerking tussen justitie en welzijn is ook nodig op het vlak van daderpreventie. Daders die opnieuw in gewelddadig gedrag vervallen, vormen een groot probleem. Een sluitstuk van elke totaalaanpak van geweld is dan ook dat er naast bestraffing kan worden ingezet op daderhulpverlening. Er zijn grote verschillen in de visies van de regionale parketten ten aanzien van het opleggen van daderhulpverlening. Er wordt daardoor gewerkt op basis van opinies die sterk kunnen verschillen. Toch bestaat er wel degelijk heel wat wetenschappelijk onderbouwd materiaal met betrekking tot daderhulpverlening. Die inzichten moeten ook doorsijpelen naar de praktijk. Met het oog op het vermijden van recidive wordt vanuit Vlaanderen ingezet op de implementatie van wetenschappelijk

¹¹ Protocol van moed: Durven samenwerken rond kindermishandeling: grensverleggend, moedig en uitdagend. Draaiboek voor hulpverleners, geraadpleegd op 11 juni 2020 via https://jongerenwelzijn.be/professionelen/assets/docs/jeugdhulpaanbieders/verontrusting/protocol-van-moed_draaiboek.pdf.

¹² Toelichting door minister Wouter Beke tijdens de commissievergadering van 9 juni 2020 naar aanleiding van de vraag om uitleg nr. 2499 van Katrien Schryvers over het Vlaams Forum Kindermishandeling.

¹³ Verslag over het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2021 (*Parl. St. Vl. Parl. 2020-21, nr. 15/5-J*).

onderbouwde risicotaxatie-instrumenten, ter ondersteuning van het werk van justitieassistenten¹⁴. Door de toepassing van risicotaxatie-instrumenten kan het risico op recidive beter worden ingeschat en worden beter afgestemde behandelingstrajecten mogelijk. Ook in het Vlaams actieplan ter bestrijding van seksueel geweld (2020-2024)¹⁵ is de implementatie van wetenschappelijk onderbouwde en gevalideerde risicotaxatie-instrumenten voor daders van seksueel geweld bij de justitiehuisen een specifieke doelstelling.

5. Werken aan de gezinscontext

Kindermishandeling gebeurt in een gezinscontext en de hulpverlening moet dan ook gericht zijn op het volledige gezin. Het risico op kindermishandeling neemt toe als de draaglast van de ouders hun draagkracht overschrijdt. Er kunnen heel uiteenlopende risicofactoren aanwezig zijn die het evenwicht tussen de draaglast en de draagkracht van de ouders of van een van de ouders uit evenwicht brengen, zoals ziekte, geldproblemen, mentale problemen, middelenverslaving, trauma's uit de eigen kindertijd enzovoort. Daarom is het belangrijk dat er met het gezin aan de slag gegaan wordt en dat er rond die risicofactoren gewerkt wordt. Om een kwaliteitsvolle inschatting te maken van een situatie, die bepalend is voor het vervolgtraject, moet ingezet worden op multidisciplinaire samenwerking. Daarbij wordt ingezet op expertise op het vlak van traumaherkenning en -verwerking, hechtingsproblematieken, systeembenadering en medische ontwikkeling.

Contextbegeleiding, die inzet op het versterken van de eigen kracht en het netwerk, vraagt vaak ook om een intensief en langdurig hulptraject. Uit de hoorzittingen blijkt dat dergelijke contextbegeleiding nog te weinig wordt toegepast. In dat kader is de toepassing van de 'signs of safety'-methodiek door het OCJ een belangrijke stap. Die methodiek staat voor een gezinsgerichte aanpak waarbij het erop aankomt om het gezin in die mate te versterken dat het voor een kind weer een veilige omgeving wordt om in op te groeien. De afgelopen jaren werd sterk geïnvesteerd in opleidingen om met die methodiek te leren werken. Die inspanningen moeten worden voortgezet.

Kracht- en netwerkversterkend werken mag er in geen geval toe leiden dat er te laat wordt overgegaan tot meer ingrijpende hulpverlening. Het moet voor hulpverleners en alle belanghebbenden duidelijk zijn op welk moment de eigen kracht en het eigen netwerk uitgeput zijn, en er meer ingrijpende hulpverlening moet worden ingeschakeld. Er moet ook transparantie zijn over de manier waarop die inschatting moet worden gemaakt. Als volwassenen hulp vermijden, moet er sneller kunnen worden overgegaan tot de uithuisplaatsing van de volwassene of het verplicht opleggen van hulpverlening. Dat sluit niet uit dat er zich situaties kunnen voordoen waarbij er in het belang van het kind snel moet kunnen worden overgegaan tot de uithuisplaatsing van het kind. De plaatsing in een pleeggezin wordt steeds als de eerste optie naar voren geschoven, maar ook residentiële jeugdhulp moet voorhanden zijn en in de toekomst zullen ook de gezinshuisen daar een belangrijke rol in spelen.

Ook de centra voor integrale gezinszorg (CIG's) zoeken naar nieuwe manieren om meer gezinsondersteunend te werken, bijvoorbeeld door niet alleen een kind, maar het hele gezin een tijdje uit huis te plaatsen. Zo kan er intensief worden gewerkt aan het aanpakken van onderliggende problematieken, waardoor de slaagkansen stijgen. In het verleden was de opvang van een ouder met kind beperkt tot de heel specifieke situatie van kwetsbare moeders of tienermoeders. Ook de residentiële modules in de jeugdhulp moeten zich meer oriënteren naar gezinsondersteuning, waarin ouderschap zo veel mogelijk erkend wordt en waarbij het doel erin bestaat om het kind zo snel mogelijk naar een veilige thuis te laten terugkeren.

¹⁴ Beleidsnota Justitie en Handhaving 2019-2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20 nr. 137/1) van minister Zuhal Demir.

¹⁵ Vlaams actieplan ter bestrijding van seksueel geweld 2020-2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21 nr. 514/1).

Goede contextbegeleiding vraagt ook om een aanklampende aanpak, een lange-termijnaanpak, samenwerking met verschillende diensten en een gecoördineerde afstemming met alle betrokken diensten. Nog te dikwijls kunnen verschillende diensten de verantwoordelijkheden op elkaar afschuiven, zodat uiteindelijk de nodige hulp niet bij het kind en het gezin terechtkomt. Ook als de hulpverlening vanuit verschillende beleidsniveaus wordt gefinancierd, kan dat integratie in de weg staan. Het is nodig om integraal en gecoördineerd te werken, met een duidelijke regie, en met het belang en de veiligheid van het kind als centraal ijkpunt. In die context is het project Zorggarantie voor jonge kinderen een goed voorbeeld. Dat project werd tijdens de vorige zittingsperiode opgestart met het oog op een betere samenwerking tussen de medische wereld en het jeugdhulplandschap, omdat kwetsbare kinderen vaak in de context van de ziekenhuizen kunnen worden gedetecteerd. Elke Vlaamse provincie moet haar eigen stappenplan opmaken om zorg voor jonge kinderen in kwetsbare situaties te garanderen. Ook de ketenaanpak van de Family Justice Centers en de uitrol van één gezin één plan zijn voorbeelden van manieren waarbij volop wordt ingezet op gecoördineerde hulpverlening.

Katrien SCHRYVERS
Lorin PARYS
Freya SAEYS
Katja VERHEYEN
Maaïke DE RUDDER
Koen DANIELS

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° het feit dat kindermishandeling een brede invulling heeft, waarbij het gaat om veel verschillende vormen van geweld en verwaarlozing ten aanzien van het kind in een zorgafhankelijke situatie, in acute tot chronische situaties en met lichte tot zeer ernstige gevolgen;
 - 2° de vele indicaties dat kindermishandeling in zijn verschillende vormen een veelvoorkomend probleem is in Vlaanderen;
 - 3° de vaststelling dat er in Vlaanderen een gebrek is aan wetenschappelijk onderbouwde prevalentiecijfers;
 - 4° de vaststelling dat de gemandateerde voorzieningen – de ondersteuningscentra jeugdzorg (OCJ's) en de vertrouwenscentra kindermishandeling (VK's) – geen uniforme aanpak hanteren, waardoor de aangeboden hulpverlening sterk kan verschillen naargelang van de voorziening waarin kinderen terechtkomen;
 - 5° de sterke fragmentatie van het jeugdhulpverleningslandschap in Vlaanderen, waarbij gedeelde verantwoordelijkheden kunnen leiden tot gedeelde onverantwoordelijkheid als de verschillende spelers hun werking onvoldoende op elkaar afstemmen;
 - 6° het feit dat, hoewel kindermishandeling vaak voorkomt, burgers niet goed in staat zijn om de signalen van (mogelijke) kindermishandeling te detecteren of terughoudend zijn om er melding van te maken;
 - 7° het feit dat een goede aanpak van kindermishandeling vraagt om een multidisciplinaire, sectoroverschrijdende aanpak;
 - 8° het feit dat de samenwerking tussen het parket en de politie enerzijds, en de hulpverlening anderzijds, als een succesfactor wordt gezien in de aanpak van kindermishandeling, maar toch niet structureel gebeurt;
 - 9° het feit dat er indicaties zijn dat er vandaag onvoldoende aanklappend en gezinsgericht gewerkt wordt, en dat de hulpverlening te lang te vrijblijvend wordt ingevuld, met vermijdbare uithuisplaatsingen van kinderen tot mogelijk gevolg;
 - 10° het feit dat het aanmelden bij een gemandateerde voorziening door hulpverleners nog te vaak als een administratieve belasting wordt ervaren en contexten daardoor te lang in de vrijwillige hulpverlening blijven;
 - 11° het feit dat daderhulpverlening als sluitstuk van een preventiebeleid maar beperkt is uitgebouwd en de parketten die daderhulpverlening op heel uiteenlopende wijzen toepassen;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° periodiek wetenschappelijk onderzoek uit te voeren naar de prevalentie van kindermishandeling om de evoluties doorheen de tijd te meten, alsook onderzoek naar de maatschappelijke kosten en de impact van kindermishandeling;
 - 2° in te zetten op sensibiliseringscampagnes voor ouders om het taboe op het vragen om hulp te doorbreken, zodat ouders op tijd hulp zoeken als hun draagkracht overschreden wordt of als ze opvoedingsondersteuning nodig hebben;
 - 3° in te zetten op jaarlijks terugkerende sensibiliseringscampagnes rond de signalen van kindermishandeling, ook gericht naar kinderen en via media die bij kinderen een voldoende groot bereik hebben;
 - 4° te sensibiliseren rond de grenzen van het beroepsgeheim, en de detectie en melding van kindermishandeling als een gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid, en hulpverleners daarin ook te ondersteunen om die rol actief op te nemen, met een duidelijk toepasbaar afwegingskader

- of protocol voor de aanpak van kindermishandeling, alsook het hulpverleningslandschap beter bekend te maken;
- 5° te blijven inzetten op de bekendmaking en het vergroten van de slagkracht van de hulplijn 1712, de chat nupraatikerover.be en het forum Awel, en op het verminderen van de handelingsverlegenheid door mensen goed in te lichten over de mogelijke indicaties van kindermishandeling, alsook de mogelijkheid om daar anoniem melding van te maken;
 - 6° de kindreflex verder uit te rollen naar de omgevingen waarin volwassenen intensief met kinderen in contact komen: bij leerkrachten, artsen, spoedgevallendiensten, CLB-medewerkers (CLB: centrum voor leerlingenbegeleiding), sportcoaches of begeleiders van andere hobby- en vrijetijdsactiviteiten;
 - 7° een traject op te zetten om de zes VK's te stroomlijnen onder begeleiding van het Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling (VECK), dat daarvoor de onderbouwing en tools aanbiedt op zo'n manier dat de lokale toegankelijkheid en regionale nabijheid verzekerd blijven, maar er toch een eenduidiger aansturing is;
 - 8° één aanspreekpunt voor maatschappelijke noodzaak te realiseren;
 - 9° een monitoring op te zetten van de dossiers die bij de gemandateerde voorzieningen worden aangemeld en de trajecten die vervolgens worden afgelegd zodat de resultaten van het gehanteerde beleid beter in kaart kunnen worden gebracht;
 - 10° ervoor te zorgen dat het cliëntenforum een duidelijke signaalfunctie heeft, wat de verdediging betreft van de belangen van ouders, kinderen en gezinnen die in een vrijwillig hulpverleningstraject met een VK of OCJ zitten;
 - 11° te werken aan een traject van vernieuwing in de jeugdhulp zodat er meer aanklappend kan worden gewerkt bij de ondersteuning van gezinnen en de grenzen van de vrijblijvendheid van de hulpverlening duidelijker worden afgebakend;
 - 12° te werken aan een vernieuwing van het welzijnswerklandschap zodat gecoördineerde samenwerking tussen de verschillende spelers gefaciliteerd wordt en dat ook door te trekken naar de projecten Zorggarantie bij verontrusting bij jonge kinderen, waarvoor er ook nauwe afstemming met de ziekenhuizen nodig is;
 - 13° te werken aan een duidelijk kader voor de jeugdhulpverlening, waarbij de klemtoon ligt op een continuüm aan mogelijkheden. De uithuisplaatsing van een kind is daarbij subsidiair en proportioneel, en vertrekt steeds van een aanklappende houding ten opzichte van de ouders en de eigen context om hun gedrag aan te passen, zodat het voor de kinderen weer veilig kan worden;
 - 14° een forum uit te werken waarop alle Vlaamse actoren met betrekking tot kindermishandeling het thema met elkaar kunnen opnemen en waarop samenspraak met de federale actoren mogelijk is;
 - 15° een vormingstraject voor nieuwe werknemers uit te werken ter voorbereiding van de specifieke taken van een jeugdhulpverlener;
 - 16° verder in te zetten op permanente vorming en opvolging voor zowel de vrijwillige als de professionele hulpverleners die telefonische hulpverlening of hulpverlening via chat bieden, en de capaciteit en de openingsuren te optimaliseren op basis van de monitoring om te zorgen voor een zo goed mogelijke bereikbaarheid;
 - 17° alle hulplijnen en chatboxen met betrekking tot hulpverlening samen te brengen in één digitaal kader zodat samenwerking en doorverwijzing gefaciliteerd kunnen worden;
 - 18° meer in te zetten op de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle begeleiding voor ouders en verder in te zetten op daderpreventie aan de hand van de risicotaxatie;
 - 19° extra aandacht te schenken aan het recht op bijstand door een vertrouwenspersoon voor kinderen en jongeren in hulpverleningstrajecten met betrekking tot kindermishandeling;

- 20° de ketenaanpak en multidisciplinaire samenwerking rond intrafamiliaal geweld over de beleidsdomeinen heen te versterken en daarbij ook rekening te houden met de resultaten van het lopende onderzoek rond laagdrempelige toegang tot hulp bij intrafamiliaal geweld;
- 21° met het oog op goede nazorg ook op langere termijn contact te houden met kinderen en gezinnen na de stopzetting van de jeugdhulpverlening, en cliënten de mogelijkheid te geven om zelf altijd opnieuw contact te zoeken, als ze daartoe de behoefte voelen.

Katrien SCHRYVERS
Lorin PARYS
Freya SAEYS
Katja VERHEYEN
Maaïke DE RUDDER
Koen DANIELS